

NOAH AS
Postboks 317
3081 HOLMESTRAND

Saksbehandler, innvalgstelefon
Hanne Thoen, 33371184

Varsel om pålegg om retting - injeksjonsmasser i verneområdet - Langøya naturreservat - Holmestrand

Statsforvalteren varslers med dette at vi vil komme med pålegg om retting i forbindelse med lekkasje av injeksjonsmasser inn i Langøya naturreservat. Noah AS vil som tiltakshaver bli pålagt følgende:

- Utføre utfyllende kartlegging av injeksjonsmasser i verneområdet.
- Innhente råd fra fagmiljøer med ekspertise på både de geologiske verneverdiene og de biologiske verneverdiene (med spesielt fokus på karplanter, lav, mose og sopp), med anbefalinger om tiltak for å fjerne massene slik at det påføres minst mulig skade på verneverdiene.

Etter at denne kunnskapshenting er utført vil Statsforvalteren gi Noah AS et supplerende pålegg om retting, med konkrete tiltak som skal utføres.

Se utfyllende informasjon om kravene i det varslede pålegget i slutten av dette brevet.

Søknad fra Noah AS om samtykke til å fjerne injeksjonsmassene vil bli avvist i eget vedtak.

Merknader kan sendes til Statsforvalteren innen 13. februar 2025.

Bakgrunn

Statsforvalteren ble varslet på telefon av en representant for Noah AS den 26. november 2024 om at injeksjonsmasser var blitt presset fra borhull for injisering/tetting av fjell, via sprekker i fjellet inn i et område av Langøya naturreservat. Vanntapsmålinger og påfølgende injeksjonsarbeider ble utført langs syd- og østsiden av Sydruddet på Langøya i første halvår av 2024. Denne typen arbeid utføres for å følge opp kravene i tillatelsen til virksomhet etter forurensningsloven som Noah AS har fått fra Miljødirektoratet. Tettemetoden har blitt brukt i mange år til forsterkning av den geologiske barrieren på Langøya og injeksjonsmassene består av sement og polyuretan.

Det var ved varsling noe usikkert nøyaktig hvor og i hvilket omfang lekkasjen hadde skjedd, og det ble avklart i telefonsamtalen av Noah AS skulle kartlegge nøyere hvilket borhull lekkasjen hadde kommet fra, og hvilket areal i verneområdet som var påvirket. Denne informasjonen ble sendt over sammen med søknad om samtykke til å fjerne injeksjonsmassene den 18. desember 2024, og kartleggingen viste at det var seksjon 3 fra brønn nummer 4B 1.1.1. som hadde lekket. I søknaden lå det også ved en rotårsaksanalyse og rapport om ytre miljøavvik samt oversiktsbilder av brønn og lekkasjepunkter.

Statsforvalteren var på befaring på Langøya den 19. desember 2024, sammen med to representanter fra Noah AS. Vedlegg 1 inneholder flyfoto og bilder fra befaringen, med detaljert informasjon om lokasjon, vernegrense og registrerte naturverdier innenfor verneområdet. Under befaringen kom det frem at det har skjedd en liknende lekkasje i samme området tidligere (rundt 2015), uten at dette ble varslet om.

Kort om verneverdiene i de berørte delene av naturreservatet

Statsforvalteren er godt kjent med Langøya naturreservat og hvilke verdier som finnes i området. Øya innehar både unike geologiske forekomster og den kalkrike grunnen gir opphav til en rekke sjeldne og trua arter av både karplanter, lav, mose og sopp. Det er også kjent at det finnes en rekke sjeldne insektarter på øya. Det er mange forekomster av naturtypen åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone (heretter kalt åpen grunnlendt kalkmark) på øya, både innenfor og utenfor verneområdet. Åpen grunnlendt kalkmark er vurdert som sterkt truet (EN) av Artsdatabanken og utenfor verneområdene er naturtypen beskyttet gjennom forskrift om utvalgte naturtyper. Det er også utarbeidet en egen handlingsplan for naturtypen. Øya er svært interessant geologisk, fordi den er så rik på fossiler og fordi mange er hele og godt bevarte. Det er beskrevet rundt 80 fossile arter på Langøya, og det er på øst- og sørsiden av man finner de best bevarte og interessante områdene geologisk sett.

Det formelle grunnlaget – verneforskrift og naturmangfoldloven

Verneforskriften

Området er fredet i henhold til: Forskrift om fredning for Langøya naturreservat. Formålet med fredningen er: *Formålet med fredningen er «å verne en viktig lokalitet for forståelse av Oslofeltets fossilførende bergarter med tilhørende kalkrevende vegetasjon».*

I punkt IV står det følgende:

- 1. «Alle inngrep i grunnen er forbudt, herunder alle former for flytting eller påfylling av masse, stein og steinblokker, anlegg av veg, oppføring av bygninger eller andre faste eller midlertidige innretninger, fremføring av jordkabler og kloakkledninger o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.*
- 2. Hammerbruk, kiling, boring, sprenging og innsamling av prøver fra fast fjell eller løse steiner tillates ikke. Likeledes er det forbudt å risse eller male inn tegn eller figurer o.l. på fjell eller steinblokker. Oppgjøring av varme og henleggelse av avfall er ikke tillatt*
- 3. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær er fredet mot skade og ødeleggelse unntatt det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punkt V-VII.»*

Forvaltningen av reservatet er tillagt Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Naturmangfoldloven

I naturmangfoldlovens § 69. (retting og avbøtende tiltak) står det følgende:

«Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.»

Myndigheten til å gi pålegg om retting ble delegert fra Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning) til Fylkesmannen (nå Statsforvalteren) i brev datert 13. desember 2010, og med virkning fra 1. januar 2011. Dersom et pålegg ikke blir fulgt opp av den ansvarlige, kan myndigheten etter loven sørge for at tiltaket blir satt i verk, jfr. §71 første avsnitt. I følge §71 andre avsnitt kan utgifter til tiltak kreves dekket av den ansvarlige.

Alle offentlige beslutninger som kan berøre naturmangfoldet skal videre vurderes etter prinsippene om bærekraftig bruk i naturmangfoldlovens §§8-12.

Statsforvalterens vurdering

Naturverdiene i området er godt dokumentert gjennom blant annet kartleggingen av åpen grunnlendt kalkmark i 2023, i forbindelse med en tiltaksplan for naturtypen (jf. naturmangfoldloven § 8 om kunnskapsgrunnlaget). I området hvor det har lekket ut sement er det kartlagt åpen grunnlendt kalkmark (NINFP2310123991), med høy lokalitetskvalitet. Naturtypen er vurdert som sterkt truet da den har svært begrenset utbredelses- og forekomstareal (den finnes hovedsakelig på små arealer i Indre Oslofjord, Sandebukta og i Bamble/Porsgrunn). Den er et viktig leveområde en stor andel av Norges karplanter, og for over 100 rødlistede arter av blant annet av kalklav, mose, sopp og insekter, men trues av blant annet arealendringer, gjengroing og fremmede arter. Tildekkingen med masser innenfor denne lokaliteten har dermed hatt stor konsekvens, både for verdiene innenfor verneområdet, men også på nasjonalt plan siden det finnes så lite areal igjen av denne naturtypen (jf. naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning). Det er registrert 2 trua arter i kategorien sårbar (VU) innenfor lekkasjeområdet (marianøkleblom og barlind). I tillegg er det registrert 5 nær trua (NT) arter, hvorav en (snau bergskrinneblom) er en ansvarsart. Arter med forekomster der lekkasjene har funnet sted vil mest sannsynlig være borte (med unntak av større busker og trær). På områder med jordsmonn, og hvor det er mulig å fjerne massene uten å ødelegge berggrunnen vil det være avhengig av blant annet frøbanken i det gjenværende jordsmonnet hvor mange av disse artene som spirer på ny. Kartleggingen i 2023 ble utført på oppdrag av Statsforvalteren og hadde hovedfokus på karplanter, men det er også sannsynlig at tiltakene kan ha påvirket levestedene til flere truede og rødlistede arter av blant annet lav, mose og sopp, som ikke ble nærmere undersøkt på det tidspunktet. Spesielt sjeldne og trua kalkavhengige lav- og mosearter er kjent for å leve i bratte kalkvegger som de som finnes på lokaliteten. I områdene der selve berggrunnen/kalkveggen er tildekket vil de artene som fantes der sannsynligvis ha blitt dekket over og gått tapt. I tillegg vil tildekkingen ha ført til at potensielle leveområder for disse artene ikke lenger er tilgjengelige.

De geologiske verneverdiene i området er kjent fra blant annet Johan Kiærs avhandling fra 1908, hvor øyas fossile arter, lagrekkefølge og forkastninger ble beskrevet og kartlagt. Øya er kjent for å være rik på fossiler som er hele og godt bevarte, og spesielt øst-siden (hvor lekkasjen har skjedd) har mange godt synlige fossiler. Flere av disse ble observert under befaringen. Der massene har dekket over fossiler vil disse være utilgjengeliggjort for forskning og undervisning, og dermed ha ført til en reduksjon av verneverdiene i området.

Lekkasjen av injeksjonsmasser er etter vår vurdering et brudd på verneforskriftens punkt IV, første og tredje ledd. Tiltaket har sannsynligvis hatt en alvorlig konsekvens for verneverdiene da massene har dekket over både vegetasjonen og geologiske forekomster i området. Noah AS har kartlagt ca. 26 punkter der injeksjonsmassene har lekket inn i verneområdet. Bilder fra befaring (se vedlegg) viser hvordan blandingen av sement og polyuretan har rent ut på en rekke steder nedover i bergveggen og mange steder har denne blandingen lagt seg som et tynt lag utenpå kalkveggene. Andre steder har blandingen dekket over vegetasjonen, eller blandet seg inn i/under den. Blandingene har også dannet «dammer» på de flatere partiene, og det er synlige spor etter blandingen hele veien ned til vannkanten. Per nå er det ikke avklart om det er mulig å fjerne disse massene uten at det går ut over verneverdiene.

Noah AS sendte den 18. desember en søknad om samtykke til å fjerne injeksjonsmassene. I søknaden står korrigerende tiltak beskrevet som følgende:

«Det foreslås at sement skrapes av ved bruk av en liten gravemaskin. De øverste 5-10 cm med løsmasser vil da følge med. Gravmaskinen skal stå innenfor området regulert til deponi når arbeidet gjøres. Det skal være en håndmann tilstede under arbeidene. I andre området hvor sementen og polyuretan ligger på løsmasser eller direkte på fjell skal det forsiktig fjernes for hånd. Dette skal gjøres med stor forsiktighet, for å unngå at underliggende fjell følger med».

Statsforvalteren mener det er positivt at Noah AS ønsker å utføre opprettende tiltak, men vurderer at hendelsen har en alvorlighetsgrad og omfang som gjør at det er nødvendig å varsle pålegg om retting, for å sikre at tiltaket utføres på best mulig måte og for å ivareta Statsforvalterens mulighet til å pålegge supplerende rettingsvedtak. Vi varsler herved at søknaden fra Noah AS vil bli avvist i et eget vedtak.

Målsetningen bør være å fjerne massene i hvert fall i deler av området tilbake til tilnærmet den tilstanden det var i før de første lekkasjene fant sted. Det vil si at vi krever både de nye og de gamle massene fjernet så langt det er mulig. Retting av lekkasjene vil bidra til å redusere noen av de negative påvirkningene på verneverdiene, og vil tilbakeføre noe av området slik at trua arter kan etablere nye forekomster på sikt. Siden det er flere hensyn å ta mener Statsforvalteren at det må innhentes råd fra fagmiljøer både når det gjelder de geologiske verneverdiene og den kalkkrevende vegetasjonen (inkl. lav, moser og sopp) slik at man bruker så skånsomme metoder som mulig for å ivareta verneverdiene når rettingen skal utføres (jf. naturmangfoldlovens §§ 9 og 12). Når den relevante fagkunnskapen er innhentet vil Statsforvalteren gi et supplerende pålegg om retting, basert på anbefalinger fra fagmiljøene.

Vi vil stille pålegg om retting til Noah AS som ansvarlig søker og tiltakshaver, selv om selve gjennomføringen av tetningsarbeidet er gjort av en innleid entreprenør.

På bakgrunn av det ovenstående varsler Statsforvalteren at vi vil pålegge Noah AS som tiltakshaver å utføre følgende:

- Utføre en mer omfattende undersøkelse av området med påvist lekkasje, for å få en detaljert beskrivelse (med arealberegninger) av både nye og gamle masser.
- Undersøke om det har skjedd liknende lekkasjer i andre deler av verneområdet, der det har vært injisert tetningsmasser ved tidligere anledninger. Områder der det er kjent at fjellet har mye sprekkdannelse skal undersøkes spesielt godt.
- Innhente råd fra fagmiljøer med ekspertise på både de geologiske verneverdiene og de biologiske verneverdiene (med spesielt fokus på karplanter, lav, mose og sopp), med anbefalinger om tiltak for å fjerne massene slik at det påføres minst mulig skade på verneverdiene. Det kan også være nødvendig å innhente råd om metodikk for fjerning av sement. Statsforvalteren kan bidra med råd om hvilke fagmiljøer som kan være aktuelle.
- Etter at rådene fra fagmiljøene er innhentet vil Statsforvalteren gi et supplerende pålegg om retting med konkrete tiltak basert på disse rådene. Gjennomføring av disse tiltakene skal bare utføres etter at det supplerende pålegget er gitt.
- Etter at rettingen er utført vil Statsforvalteren utføre en visuell kontroll av rettingen. Statsforvalteren kan gi et nytt supplerende pålegg om utbedrende tiltak etter visuell kontroll. Dette vil i så fall gis skriftlig
- Fristen for å ha innhentet råd fra relevante fagmiljøer er 31. mars 2025.

Alle kostnader knyttet til gjennomføringen dekkes av tiltakshaver, jfr. naturmangfoldloven §11. Dersom ikke pålegget oppfylles kan myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene gjennom direkte gjennomføring (naturmangfoldlovens § 71) eller gjennom vedtak om tvangsmulkt (naturmangfoldlovens § 73).

Adgangen til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter følger forvaltningslovens §§ 18 – 19.

Vi gjør oppmerksom på at Statsforvalteren i tillegg til å gi pålegg om retting etter naturmangfoldlovens bestemmelser, vil politianmelde de utførte tiltakene.

Dere har mulighet til å uttale dere i saken, fristen for å sende uttalelse er 13. februar 2025. Uttalelser sendes direkte til Statsforvalterens postmottak.

Med hilsen

Grethe Helgås (e.f.)
direktør

Hanne Thoen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

1 Vedlegg 1. Kart og bilder fra befarings

Kopi til:

Statens naturoppsyn

Miljødirektoratet

Ellen Margrethe Svinndal

Postboks 5672 Torgard

Postboks 5672 Torgarden

7485

7485

TRONDHEIM

TRONDHEIM